

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL-LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Ardu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falcha.

Les Capelles

Hi va haver una època en què es va posar de moda entre els propietaris benestants de tenir una petita església privada al costat del mas. Era un símbol de prestigi social i aquest privilegi evitava a la família de l'amo del mas l'enuig d'haver de desplaçar-se a l'església parroquial per oir missa i, a la vegada, de barrejar-se amb els pagesos d'inferior categoria. No cal confondre les capelles privades amb aquelles ermites o esglesioles antigues situades al costat o a poca distància d'un mas, com és el cas de Santa Maria del Grau, Sant Andreu de Comallonga, o la desapareguda ermita de Sant Pere de Torreblanca, que estava situada a prop del mas Oms. En els orígens, aquestes esglésies eren parròquies o sufragànies dependents directament del Bisbat de Vic. La relació amb la casa veïna ha estat circumstancial, per bé que sovint la família del mas s'ha sentit de l'ermita com a cosa pròpia i se n'ha encarregat del manteniment. En el terme de Fals es conserven capelles de propietat privada en les següents cases: Montconill, Jaumeandreu i Boixeda.

El març de 1816, l'Anton Moncunill va aconseguir el permís per edificar una capella particular a casa seva. Una comunicació de la Cúria feia: «...de haversele concedido licencia pera construir una capilla pública dentro de los límites de su manso Moncunill con el título de San Antonio de Padua para celebrar en ella el Santo Sacrificio de la Misa, debiendo antes otorgar obligación de mantener surtida dicha capilla de todos los ornamentos necesarios y hacer celebrar todos los años dos misas en el día del patrocinio de la capilla...» Un dels fills de l'Anton, el Martí Moncunill, va ser el primer capellà resident del mas

Montconill. Estava allotjat en una cambra que dona a l'eixida, dita "la cambra del capellà", des de la qual, mitjançant un enginyós sistema de cables i politges, es podia accionar la campana de la capella. El mossèn podia cridar a missa mentre encara feia una mica de mandra al llit.

Capella de Montconill

Passant per una galeria coberta, les senyores de la casa podien accedir directament al cor de la capella. En l'inventari que es va fer el 1832 després de la defunció de l'Anton, hi figura el contingut de la capella. Era el següent: Lo altar de Sant Antoni, dos candelabros de llauto, un banch de fusta, tres casullas, una alba ab los demes guarniments, un misal y lo calzer, essent lo vas de plata y lo demes de

metall. Durant la darrera guerra, la capella va patir el mateix tractament que la resta d'instal·lacions religioses, però els anticlericals van tenir cura de no cremar res, per por que l'incendi no es propagués a la casa on es troba adossada la capella. Als voltants de l'era de la casa es poden veure avui, com elements decoratius, columnetes de pedra i altres fragments de l'altar. La capella de Sant Antoni actualment no està oberta al culte i s'utilitza com a magatzem de mobles i altres andròmines.

El 7 d'abril de 1599 el vell Jaume Andreu va fer testament a casa de Francesc Coromines, un fuster que vivia al carrer de les Piques de Manresa. Entre altres disposicions, destaquem: «...vull y man que un retaula que jo a mos gastos y despeses he fet en la capella del glorios sant joan baptista construïda y edificada dins las terras de ma heretat dins lo dit terme y parroquia de sant vicens de Fals, sia pintat o fet pintar a gastos y costs de mon hereu y quel tinga de fer quitar dins dos anys del die de mon obit en avant comptador, y que los vestiments de dir missa en dita capella, ço es, casulla y amit sien fets de nou per mon hereu los qual vull que sien conservats y guardats per mon hereu en sa casa, juntament amb un calser de argent y un missal que jo he comprat y los tinc en ma casa y no vull sien tenguts en altra part sino en ma casa com fins avuy mos predecessors y jo havem acostumat fer...» A més, va ordenar que cada diumenge li resessin una missa a la capella en sufragi de la seva ànima, en presència de tota la família i els pastors. La missa l'havia de dir el rector, però si aquest no volia o no podia, s'havia d'anar a buscar un altre capellà. En els testaments dels successius amos de Jaumeandreu no hi falten mai llegats piadosos per la capella, ni instruccions relatives al manteniment. L'actual ermita de Sant Joan està situada a una certa distància del mas, però es creu que abans d'aquesta n'hi havia hagut una altra, en una dependència de la casa coneguda com "la capella". Actualment del retaule mencionat en el testament i d'imatges antigues no en queda res, tret d'un bonic mosaic que representa sant Joan, situat a la paret de sobre l'altar. Els nous propietaris de Jaumeandreu han fet obres de restauració a l'interior i a l'exterior de la capella, i continuen la tradició de fer dir missa un cop a l'any, el dia de Sant Joan.

ARXIU F.VILLEGAS

Capella de Jaumeandreu

Una altra de les cases fortes del terme era Boixeda. En el seu dietari, l'amo va escriure el que segueix: Lo dia 30 de Desembre del any 1865 barem benaf la Capella y la abiam

comensada de fé lo dia 1 de Novembra del any 1864 y la ba fé Saldoni Portella mestra de casas de Sant Mateu ba fé capella y altá y jo Juseph Gali y Bilanoba y Jusepa Gali y Cortes barem pagá treball y adornos de dita capella. El mestre de cases Celdoni Portella era fill del mas Portella i és conegut a Manresa, perquè va treballar en la construcció del teatre Conservatori. L'església de Boixeda no van ser l'única obra que va fer al poble, sinó que va ser també l'encarregat de dirigir les obres de la Capella Fonda de la parròquia de Sant Vicenç, que es va completar el 1885. Es conta, per cert, que Salvador Massana no va voler fer-se una capella a casa, com els altres propietaris rics del poble, sinó que va preferir gastar-se els cèntims en l'ampliació de l'església de Sant Vicenç, millora que va afectar a tots els habitants, fossin pobres o rics. La capella de Boixeda estava dedicada a Sant Josep i s'hi podia dir missa cada diumenge i festa de guardar, exceptuant el dia de Nadal, les dues Pasqües i el dia de Sant Vicenç. Posteriorment es va demanar permís per poder fer una missa per Sant Vicenç, permís que va ser concedit per la Cúria amb la condició que s'havia de celebrar a trenc d'alba i que el sacerdot que la celebrés no pogués binar. Binar significa dir dos misses el mateix dia, pràctica que estava severament prohibida als capellans. El juny de 1876, es va autoritzar al rector a beneir una campana que havia comprat l'amo de Boixeda per la seva capella. A tal efecte, va ser tramesa de Vic una ampolla amb aigua beneïda pel senyor Bisbe. La capella va estar en funcionament fins que els primers dies de la guerra va ser malmesa pel gendre del mateix masover, un home d'idees anticlericals.

El mas Serra comptava també amb una capella privada en una habitació de la casa. L'única menció d'aquesta capella que hem trobat és amb motiu del casament de l'hereu Josep Maria Subirana el 1944. L'espai que possiblement ocupava la capella es troba avui dividit per un sostre embigat, a la part superior del qual hi ha una biblioteca, i a l'inferior, un menjador.

Semblaria que la construcció de capelles privades és cosa del passat, però no és així. La darrera mestressa de Campserver, Ramona Malagarriga, aprofitant que feia obres a la casa, va fer construir una capella o oratori a les antigues quadres. La capella es troba integrada dins de l'edifici i s'hi accedeix per una porta independent situada al cantó de ponent. Està dedicada a Nostra Senyora de Montserrat i va ser solemnement beneïda el 2 de juny de 1983. La senyora Malagarriga va disposar en el testament que les seves joies d'or es fonguessin, i amb el metall resultant es fes un calze nou per la capella. L'espai serveix ocasionalment per la pregària i el culte, quan s'escau que algun dels grups que fan estada a la casa ho sol·licita.

L'actual amo del mas Oms, el senyor Joan Salmeron, de Terrassa, va començar el 1995 a construir una esglésiola de pedra al costat de casa, a imatge i semblança de l'antiga ermita de Sant Pere, que es coneixia per unes fotografies tirades el 1940. Els fonaments de l'església van ser beneïts el maig de 1997 pel monsenyor Joan Martí i Alanís, bisbe d'Urgell i Copríncep d'Andorra. La capella, d'estil neoromànic, es va acabar el 2002 i compta, fins i tot, amb

una cripta subterrània. Es anomenada Sant Pere dels Oms, i està presidida per una imatge d'aquest sant, flanquejada per sengles imatges de la Mare de Déu de Montserrat i la Mare de Déu de Meritxell. El 1998, Àngel Santaulària va escriure uns Goigs en Llaor de Sant Pere, que van ser musicats per Antoni Fabrés. Una de les estrofes fa així:

Sant Pere, castell de pedra
Guardeu-nos les claus del cel.
De nou l'ermita aixecada
damunt de fermes fonaments
és totalment restaurada
amb la fe dels temps presents,
d'una tasca que enamora
i un esforç fet amb anhel.

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals

COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les Escoles s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368194
Fax.: 938368147

Agost de 2005, número 17

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.